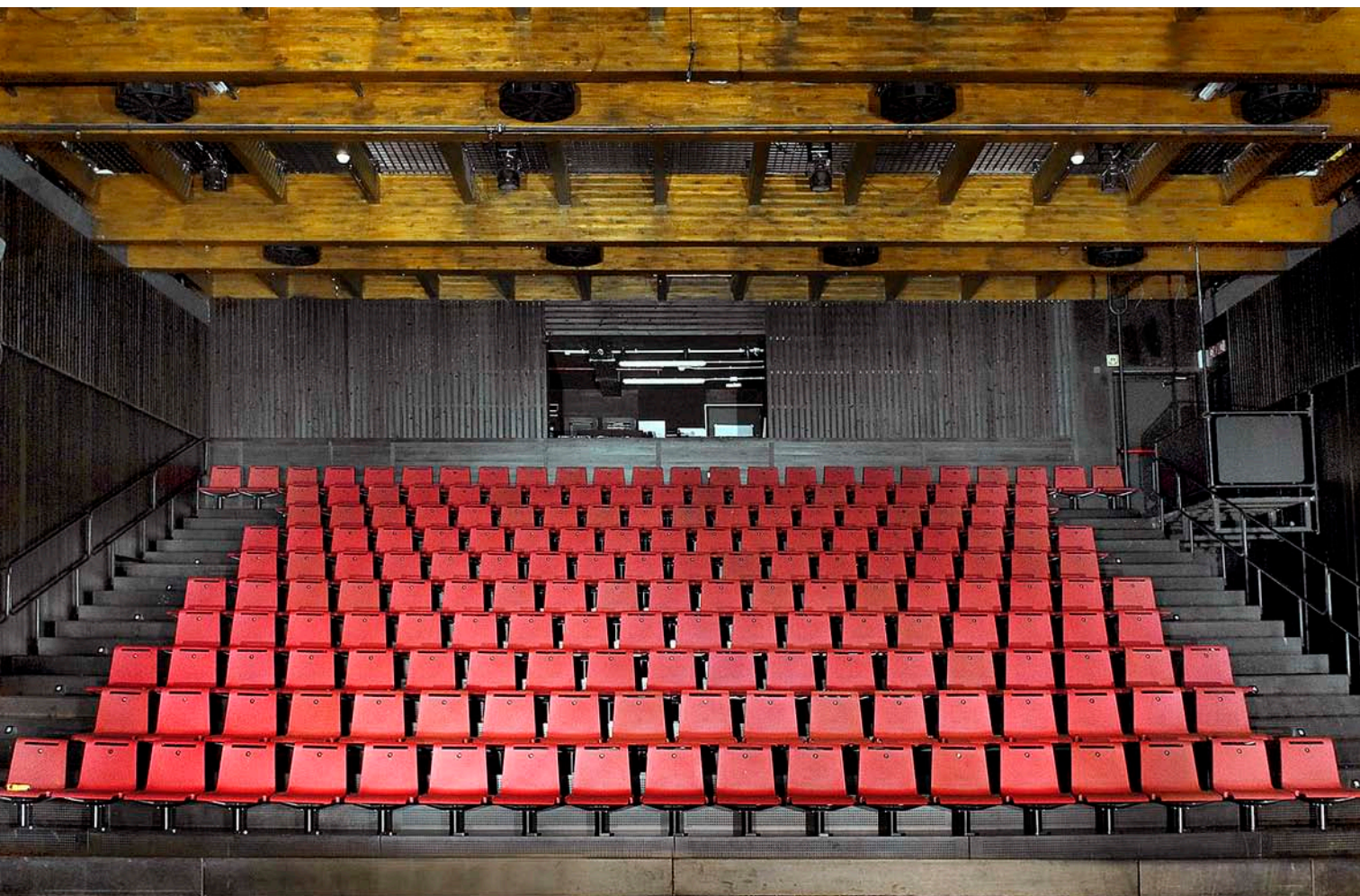

MIRADOR

Pasqual abaixa el teló

La crisi al Teatre Lliure que ha desembocat en la dimissió de Lluís Pasqual és un moviment tectònic que capgira nocions i zones de confort: és aquesta crisi un joc de cadires o una guerra generacional? Una mala praxi o una revenja?

Per Esteve Plantada

El Teatre Lliure i Lluís Pasqual, Lluís Pasqual i el Teatre Lliure. És difícil parlar d'un sense entendre l'altre, i viceversa. Perquè la història de l'un ens remet, inapel·lablement, a la de l'altre, talent i creativitat, un director i un equipament units des del moment fundacional, en una trajectòria que s'emporta mútuament, que s'aproxima i s'allunya, que ja és una de les pàgines més brillants, atrevides i vigoroses de la història del teatre català. A hores d'ara, ningú gosaria menystenir aquesta associació, mantinguda enllà del temps, malgrat els rumbos empresos per l'un i per l'altre. Pasqual va ser un dels membres fundadors del Teatre Lliure, l'any 1976. I ell va ser l'encarregat d'estrenar l'espai, amb l'obra *Camí de nit de 1854*, escrita i dirigida per ell mateix. Aquesta és, doncs, una història d'amor primigeni, d'amor original, amb tots els vaivens, odis, rauxes i malentesos que provoquen aquesta mena d'amors apassionats i visceralers.

Tot comença el 2 de desembre de 1976, al local de la cooperativa de consum La Lleialtat, ubicat al barri barceloní de Gràcia. A banda de Pasqual, el grup que va promoure el naixement del Lliure estava format per Carlota Soldevila i Pere Planella, amb el mestratge de Fabià Puigsever. Eren moments de canvi i d'obertura, de voracitat cultural, d'obrir les portes d'una institucionalització somorta, amb aroma de naftalina i gust d'arnes, amb unes ànsies poderosíssimes de respirar aire nou. Europa era lluny, i calia arribar-hi. Els orígens del teatre van indefugiblement associats al risc, al compromís ètic i estètic, a la veneració de l'art com a concepte sagrat, com a cop de porta a una dictadura de quatre dècades que havia intentat passar el corró de la uniformitat i el conformisme pel pensament creatiu, pels talents més agosarats, per la voluntat irrenunciable de saber, d'aprendre, de viure. En aquest context, el Teatre Lliure era l'esclat del present, del coneixement, de la voluntat dels ciutadans per ser i existir, lluny de dogmes i de corcs d'una foscor imposada. El Lliure com a força del col·lectiu, com a plasmació del poder de canviar les coses des de baix, des de la base.

Potser és per això que aquesta crisi desconcerta, perquè qüestiona els manaments originaris. La crisi viscuda i culminada —de moment...— amb la sonada dimissió de Pasqual —autor d'una de les pàgines més brillants a la història del teatre català i del Lliure— ha deixat fora de joc el públic, convertit en l'astorat espectador d'un ball de declaracions, contradecaracions i acusacions tan apassionat com inesperat, impossible de preveure fa uns mesos, tot i que tothom coincideix a dir que era “tard o d'hora inevitable”. Un xoc tan real com per parlar-nos de moltes més coses que d'un simple conflicte de noms i de persones. El

JORDI PLAY/ARXIU

moviment tectònic d'un terratrèmol que capgira nocions i zones de confort: és aquesta crisi un joc de cadires o una guerra generacional? Una mala praxi o una revenja? De raons, n'hi ha moltes, en tots els sentits.

En joc l'essència i el futur del Lliure

La crisi del Teatre Lliure ens fa replantejar l'essència i el futur del mateix equipament, i també el camí que ha d'emprendre l'escena catalana, en la seva globalitat. Un futur que passa per aturar-se, canviar maneres d'actuar, pressupòsits i dinàmiques, per replantejar quina ha de ser la funció d'un teatre públic i quins límits ha de tenir l'art, entès com a creació, però també com a espai comunitari de relacions humanes. En aquest sentit, el *cas Pasqual* ha deixat en evidència la correlació de poders que hi havia en l'escena catalana i es qüestiona de manera ineludible el paper que ha tingut i que ha de tenir la dona, a plena llei, a ple dret. Una reivindicació que arriba al moment adequat, en una quadratura històrica que propi-

A l'esquerra, Lluís Pasqual, fundador del Teatre Lliure i director en la darrera etapa (2010-2018). A dalt, Andrea Ros i Núria Espert, en un moment d'*El rei Lear*.

cia el ressò i l'apoderament de la dona gràcies a l'onada d'autoestima universal que han propiciat iniciatives de lluita com el #MeToo o el clam inapel·lable del darrer 8M, una jornada de reivindicació feminista sense precedents.

El cas esclata poc després de la presentació, el 29 de juny, de la temporada 2018-2019, moment en què Pasqual anuncia de manera indirecta que seguirà al càrrec (n'és el director des de l'any 2010, després d'una primera etapa com a codirector, de 1998 a 2000) i el deixarà "d'aquí a quatre anys o abans". Poc després, l'1 de juliol, l'actriu Andrea Ros —membre de La Kompanyia Lliure i dirigida per Pasqual en *El rei Lear*— sacseja el panorama teatral català amb una publicació al seu mur de Facebook on acusa el director de manera clara i directa: "m'ha cridat, m'ha ridiculitzat, m'ha posat en evidència". I on denuncia que ha fet tot això "impunement perquè 'és un geni, i els genis criden, els genis tracten malament la gent". La confessió provoca un tsunami imparabile, un ressò que es va ampliant a mesu-

ra que passen les hores i els dies, un sotrac que agita de manera irreversible el decurs del Teatre Lliure i que és palpable en la reacció immediata del sector i de l'opinió pública a les xarxes: de manera gairebé immediata, les paraules de Ros provoquen tota mena de judicis, comentaris, sentències i solidaritat amb els fets exposats, amb la implicació directa d'entitats com la del Col·lectiu Dones i Cultura, que pren partit de manera molt activa i exigeix el cessament de Pasqual per "les seves maneres de fer despòtiques" i pels "maltractaments" als seus treballadors. No triguen a sortir les veus que desacrediten, de manera frontal, totes aquestes acusacions.

Com en tota confrontació de poders, amb faccions i pulsions oposades, la reacció tampoc no es fa esperar, amb la publicació d'un manifest de suport al director que compta amb signatures de renom com les de Núria Espert, Rosa Maria Sardà, Emma Vilarasau, Mercè Sampietro, Marisa Paredes, Vicky Peña, Sara Baras, Ana Belén, Frederic Amat, Antonio Banderas, Josep Maria Flotats, Jordi Bosch, Juan Echanove o Eduardo Mendoza, entre més actors, dramaturgs o personalitats de llarga trajectòria i de prestigi innegable en l'àmbit cultural. Tampoc hi falten, en aquest joc de cadires, d'assalts i de renúncies, les ombres del procés, com bé s'encarreguen d'airejar alguns mitjans, que sostenen que Pasqual és atacat de manera furibunda perquè no s'ha declarat obertament independentista i prou proper "a la causa". Una acusació que cau pel seu propi →

→ pes, tenint en compte les accions fetes al Lliure durant aquest darrer any, amb pancartes, lemes, proclames i textos diversos sobre tot el que estava passant a Catalunya. Al capdavant, lluny de connotacions *nacionals*, el conflicte és un estira-i-arrossa que va al moll de l'os: el Teatre Lliure viu un conflicte provocat per la tensió entre dues generacions.

El llegat de Pasqual: audiència i optimització de recursos

A hores d'ara ningú podria discutir la vàlua artística de Lluís Pasqual, un dels directors catalans de més prestigi i amb una trajectòria més consolidada, premiada i aclamada, aquí i arreu. El seu currículum l'avalua: fundador del Teatre Lliure, director del Centro Dramático Nacional-Teatro María Guerrero de Madrid, de l'Odéon-Théâtre de l'Europe de París i de la Biennial de Teatre de Venècia. Una trajectòria que, a banda de mèrits artístics i una predilecció especial per un tipus molt concret de text, és subratllada per una manera de gestionar equipaments, sempre amb resultats òptims i satisfactoris.

La darrera temporada al Lliure així ho certifica: un 87,8% d'ocupació —3 punts per sobre del curs anterior—, ingressos en taquilla d'1.127.266,37 euros, 96.396 espectadors totals i 3.693 en espectacles en gira, amb 34 espectacles i 408 funcions en total. Pel que fa a xifres, una gestió impecable. Pasqual demostra que té una gran habilitat per escollir espectacles que funcionen i que generen l'interès d'un públic ampli. De fet, pel que fa a espectadors, aquest darrer mandat ha estat la millor època de l'espai, cada any marcant rècords i amb un nas molt fi per a títols que deixaran petja, com podria ser l'èxit d'*In Memoriam*. *La Quinta del Biberó*, per dir-ne un de rendibilitat màxima. Un espectacle viu, emocionant, que funciona bé en cadascuna de les representacions, que deixa empremta als assistents i que serà recordat. A banda d'aquest, *Maria Estuard* (8.074 espectadors), *Si mireu el vent d'on ve* (8.714), *Medea* (11.982), *El sistema solar* (5.786) i *Nit de reis* (3.884) han estat els espectacles més vistos de la darrera temporada. En aquest sentit, el llegat de Pasqual passa per no menystenir mai l'audiència.

La gestió de Pasqual també quedarà marcada per l'administració que va fer del teatre en uns temps especialment delicats, els d'una crisi que gairebé aconsegueix parilitzar-ho tot amb posterioritat a l'esfondrament global del 2008. En un moment d'incertesa, fins i tot de perill de tancament de la sala, sempre va aconseguir un rendiment econòmic i l'impuls necessari pel que fa a pressupostos i injecció monetària. La trajectòria avala Pasqual —i el seu equip de confiança— com a bon gestor per aconseguir

'IN MEMORIAM.

LA QUINTA DEL BIBERÓ.

A la dreta, una imatge de l'obra escrita i dirigida per Lluís Pasqual, un dels grans èxits de crítica i públic de la temporada 2017-2018 del Teatre Lliure.

recursos i com un bon reactiu contra la crisi, amb l'assoliment de part del Lliure de recursos propis i d'aconseguir que la sala tingui una ocupació gairebé total (sempre superior al 80% i propera al 90%, cosa que demostra una gran destresa per regular el nombre de funcions i el nombre d'espectadors per sala que requereix cada espectacle).

Més rendiment o més risc?

En el camp artístic, ha apostat per contractar més actors de renom i aconseguir sous més alts. També és indiscutible la pulcritud, l'ofici i el rendiment que ha mostrat per coordinar temporades, estrenes i obres. Això sí, amb un colofó al llegat artístic que dirà que el Lliure no s'haurà singularitzat prou —d'altra banda, un aspecte prou difícil d'assolir tenint en compte la conjuntura. No ho haurà fet en la línia general de programació, almenys no tan marcadament i intencionada com en l'època precedent, comandada per Àlex Rigola, més procliu al risc i a la recerca d'una línia molt reconeixedora i connectada amb les noves tendències europees, especialment marcada per les darreres creacions provinents del teatre alemany.

'MARIA ESTUARD.

L'obra, dirigida per Sergi Belbel i protagonitzada per Míriam Alamy i Sílvia Bel, ha estat un de les més vistes del darrer curs al Lliure.

ROS RIBAS

Després de la feina feta, la gestió artística de Pasqual també obre el debat, necessari, sobre la programació i les apostes que hauria d'entomar una sala pública i, històricament, tan propensa a la innovació i a anar un pas més enllà. És això el més important en un teatre públic? Un teatre públic ha d'apostar per espectacles minoritaris però necessaris? Ha de mantenir una línia coherent amb el fet de fer quadrar números, de presentar sempre rècords d'ocupació, o ha de permetre's la llicència de fer pedagogia i de poder punxar en alguna de les propostes? Caldrà que el Teatre Lliure es coordini amb el Teatre Nacional de Catalunya i que es singularitzi en algun àmbit en concret? Totes aquestes respostes seran donades en el futur, amb l'elecció que es faci de la nova persona que n'assumeixi la direcció, assenyalada pel mateix Pasqual en el seu comiat com a "dona i jove".

Un Lliure amb reptes de futur

De tot aquest xoc intergeneracional, hi ha una dada que parla amb nitidesa de la situació viscuda al Lliure, com a punta de llança de les in-

ROS RIBAS

ROS RIBAS

'SI MIREU EL VENT D'ON VE': L'obra de Nell Leyshon que portava a escena Eduard Farelo, Emma Vilarasau, Clàudia Cos, Laura López i Lluís Marquès, amb direcció de Fernando Bernués.

BIBLIOTECA MARXISTA: LENIN ESSENCIAL

L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ

Presentació a càrrec de JOSEP FONTANA

L'IMPERIALISME, FASE SUPERIOR DEL CAPITALISME

Presentació a càrrec de JOSEP FONTANA

MARX I ENGELS

Presentació a càrrec de ANNA SALLÉS

EL DRET D'AUTODETERMINACIÓ DE LES NACIONS

Presentació a càrrec de PELAI PAGÈS

QUÈ FER? PROBLEMES CANDENTS DEL NOSTRE MOVIMENT

Presentació a càrrec de DAVID FERNÀNDEZ

NOVETATS 3i4

Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat

→ quietuds dels més joves, organitzats al voltant de la reivindicació d'un *canvi de guàrdia*: mai no hi ha hagut cap director nascut als anys 70 que hagi dirigit un teatre públic de Barcelona. Sembla clar que és un factor que haurà de canviar en breu, en pro d'una salut òptima a les institucions culturals públiques del país i per tal de reduir, d'una vegada per totes, el tap generacional.

Alguns dels reptes immediats per al nou director del Lliure seran trobar l'equilibri entre públic i proposta artística, una harmonia que és extremadament complexa, així com traçar línies mestres concretes, sobretot pel que fa a la dramaturgia catalana; mantenir lluny els contrapesos polítics històrics; una coordinació estratègica amb el TNC; una transparència més gran; i la fita de consolidar-se com un teatre modern i innovador, i revifar el compromís original —promogut pel mateix Pasqual, entre d'altres— amb el teatre contemporani. I sense oblidar una presència femenina paritària i justa. ●